

Didaktický aspekt tlmočnickej notácie z pohľadu niektorých svetových bádateľov I. časť.

Jana Michalčíková, Filozofická fakulta PU, IRKF, jana.michalcikova@unipo.sk

Kľúčové slová: tlmočenie, tlmočnicke školy, notácia, jazyk, tlmočnicke modely

Palabras clave: interpretación, escuelas de interpretación, toma de notas, lengua, modelos de interpretación

Úvod

V našom príspevku sa pokúsime priblížiť a zosumarizovať najdôležitejšie poznatky od jednotlivých odborníkov z oblasti tlmočenia. Gro nášho sústredenia pritom bude venované problematike konzekutívneho tlmočenia a hlavne jeho elementárnej premennej: tlmočnickej notácii, ktorá predstavuje v momente tlmočenia nepostrádateľnú pomôcku, avšak vo chvíľach štúdia jej zvládnutie mnohokrát predstavuje pre študentov tvrdý oriešok. Vzhľadom na rozsah skúmanej problematiky sme príspevok rozdelili na dve časti. Predkladaná štúdia pojednáva o konzekutívnom tlmočení a tlmočnickej notácii všeobecne, približuje pohľad na problematiku z perspektívy parížskeho a ženevského modelu a má ambíciu slúžiť ako pomôcka pre študentov tlmočenia.

Prax ukazuje, že už nestačí hovoriť o tlmočení len ako o aktivite, na základe ktorej ten, kto tlmočí môže prezentovať a postulovať ako všeobecne platné závery, ku ktorým dospel vlastnou praktickou skúsenosťou. Práve posledné roky priniesli množstvo kritických slov na adresu takto intuitívne generalizovaných konklúzií (napr. Gile 1995). Podobne kriticky sa na adresu súčasného stavu samotného štúdia tlmočenia na slovenských fakultách vyjadrila J. Opalková: „Preto sa mi vidí prístup katedri, ktoré sa po r. 1990 začali orientovať na štúdium prekladateľstva a tlmočníctva, založený skôr na vlastných empirických skúsenostiach a intuícii než na odborných prognózach štátnych inštitúcií.“ (Opalková, 2002, 109). Naproti tomu pribúdajúce experimentálne výskumy na poli translatologickej praxe sú hodnotnými materiálmi, ktoré môžu pomôcť nielen študentom tlmočenia, ale aj samotným pedagógom a profesionálnym tlmočníkom zlepšovať a obohatiť zatiaľ mladú vedu, ktorou tlmočenie je. Ak spomíname prítomnosť a nárast kvantity empirických štúdií z oblasti tlmočenia a berieme do úvahy jeho základné typy, t. j. konzekutívne a simultánne tlmočenie (ST), máme na mysli hlavne vhodne zdokumentovaný svet simultánneho tlmočenia, ktorému sa najmä kvôli jeho nesporným výhodám v podobe časovej úspory či väčšej prestížnosti tejto aktivity, venuje čím ďalej, tým viac odborníkov. Na adresu konzekutívneho tlmočenia tieto pozitívne konštatovania vysloviť nemôžeme. Týmto nechceme povedať, že publikácie o konzekutívnom tlmočení úplne absentujú, ale čo do kvantity sú tieto v porovnaní s publikáciami o ST v minoritnom postavení.

Podľa L. Krutskej a M. Smetanovej: „Súčasný nám prináša rad nových poznatkov a objavov na poli mnohých vedeckých disciplín.“ (L. Krutská, M. Smetanová, 2011, 1). Tlmočenie je práve tou interdisciplinárnou vedou, ktorá láka pozornosť nielen samotných profesionálnych tlmočníkov a učiteľov tlmočenia, ale aj lingvistov, psycholingvistov, neurológov, psychológov, sociológov a pod., pretože jazyk a reč ľudského individua je zaujímavou oblasťou výskumu a „je len prirodzené, že vonkajší svet je reflektovaný v jeho prejave, formuje jeho idiolekt, štýl jazykového prejavu príznačný pre neho aj pre spoločnosť.“ (A. Koželová, 2011, 38).

Ide pritom prioritne o prácu s jazykom, ktorý zároveň možno považovať za elementárny prvok komunikácie a komunikácia je najpodstatnejšou charakteristikou ľudí 20. storočia.

V úvodných riadkoch tejto štúdie mapujeme už existujúce poznatky z oblasti konzekutívneho tlmočenia. Neskôr sa budeme venovať rovnako teórii, ale centrujeme sa na oblasť tlmočnickej notácie, pričom sa okrem notoricky známych teórií J.F. Rozana či J. Herberta pokúsime priblížiť aj názory iných svetových autorov.

Konzekutívne tlmočenie

Konzekutívne tlmočenie (KT) je typom konferenčného tlmočenia, pri ktorom tlmočník počúva prejav vo východiskovom jazyku (VJ), aby ho následne celý alebo po častiach, s pomocou alebo bez pomoci notačného zápisu, previedol do cieľového jazyka (CJ). V dnešnej dobe sa tento druh tlmočenia používa hlavne pri oficiálnych návštevách, banketoch či recepciách, kde sa používajú len dva pracovné jazyky a použitie kabín pre simultánne tlmočenie (ST) by bolo neekonomické. Každopádne ide o druh tlmočenia, ktorý sa používa pri akciách, kde je nevyhnutné zachytiť každý detail vyjadrený rečníkom, napr. na rôznych druhoch komité, kde sú vyslovené početné technicizmy.

„Este modo de interpretación se utiliza hoy en día en encuentros donde es muy importante recoger cada detalle expresado por el orador, como por ejemplo en comités donde los tecnicismos son extremadamente importantes¹.“ (Torres Díazová 1998, 11).

Aj keď je KT najstaršou formou sprostredkovanej komunikácie, postupne sa jeho používanie dostáva do úzadia. Na základe dostupnej naštudovanej literatúry si dovoľíme tvrdiť, že konzekutívnemu tlmočeniu je zo strany odborníkov venovaná omnoho menšia pozornosť, než jeho mladšiemu predchodcovi — simultánnemu tlmočeniu. Tento fakt sa reflektuje aj v kvantite relevantnej odbornej literatúry. KT predstavuje oblasť, ktorej sa v translatologickej literatúre venuje pozornosť hlavne v podobe preskriptívnych rád a všeobecne platných poznatkov. Takmer v každej príručke či učebnici o tlmočení sa nájdú určité pasáže venované problematike KT, avšak, po vyhodnotení záverov konštatujeme, že informácie v nich sa do veľkej miery prelínajú a dopĺňajú, (A. Keníž 1986, I. Čenková 1980, 2008, M del P. Lopez Moreno 1985, M.G. Torres Díaz 1998, E. Soler Caamaño 2006, Vanhecke, Lobato Patricio 2009).

Významnou publikáciou, ktorá sa objavila na československom trhu koncom 20. storočia je Rigorózná práca Ivany Čenkovéj *Shody a rozdíly mezi překladatelským a tlumočnickým procesem /studie na základě ruského a francouzského materiálu/* z roku 1980, ktorá predstavuje (podobne ako napríklad príručka Alojza Keníža, *Úvod do komunikačnej teórie tlmočenia* z roku 1986) sumár teoretických poznatkov a praktických skúseností. Takmer o 30 rokov neskôr vychádza publikácia profesorky I. Čenkovéj *Úvod do teorie tlmočení* (2008), ktorá predstavuje vynikajúcu pomôcku pre študentov odboru prekladateľstva a tlmočníctva, pretože v nej možno nájsť kapitoly venované napr. histórii tlmočenia, priblíženiu jednotlivých tlmočnických modelov, jeho jednotlivým druhom, kniha rovnako oboznamuje čitateľa aj s novšími pojmami z menovanej oblasti ako napríklad komunitné či súdne tlmočenie, tlmočenie pre inštitúcie EÚ a pod. Všetky spomínané publikácie sú síce kvalitným a zrozumiteľným súhrnom informácií z oblasti tlmočenia, ale cieľom autorov nebolo hlbšie nahliadnutie do tejto problematiky.

Zo svetových autorov venujúcich sa KT musíme spomenúť prvotinu J. Herberta *Manuel de l'Interprète* (1952), ktorá prvé dve menované publikácie časovo predstihla takmer o tridsať rokov a v ktorej sa s nami autor delí o svoje skúsenosti z vlastnej tlmočnickej praxe. Ďalším autorom je napr. H. van Hoff, ktorý sa vo svojej práci nevenoval len KT, ale jeho porovnaniu so ST. (H. van Hoff, IN: Keníž, 1986, 18).

Z ruskej školy nemožno nespomenúť R. K. Miňjara-Beloručeva, ktorého publikácia *Posledovatel'nyj perevod*, z roku 1969 je „Bibliou“ KT pre východnú časť kontinentu.

Nájdeme v nej odpovede nielen na triviálne otázky o spomínanej téme, ale napr. aj interesantné odpovede na problematiku redundantných prvkov, ktoré sa objavujú pri KT. Tieto R. K. Miňjar-Beloručev nazýva „doplňkové jednotky“ a delí ich napr. na: doplňujúce charakteristiky, domýšľanie, prázdne slová, opakovanie, opravy, zdôraznenia, neutrálne vety atd.). (R. K. Miňjar-Beloručev In: I. Čenková 2001)

V Nemecku sa ako jeden z prvých procesom KT a ST venuje Otto Kade (*Zufall und Gesetzmässigkeit in der Übersetzung*, 1968).

Jedna z predstaviteľiek španielskeho vedeckého spektra na poli tlmočenia, María Gracia Torres Díazová v manuáli z roku 1998 s názvom *Manual de interpretación consecutiva y simultánea* o KT hovorí, že ide dnes o síce menej frekventovaný variant tlmočenia, ale zároveň o variant, ktorý tlmočníkovi „naháňa strach“ z toho dôvodu, že vopred nevie, či sa rečník zastaví po vyrieknutí jednej vety, alebo bude rozprávať počas desiatich minút:

„La interpretación consecutiva, a pesar de parecer fácil a simple vista, es el modo de interpretación de conferencias más temido por el intérprete, pues no se puede anticipar si el orador va a detenerse después de una frase o va a seguir hablando durante diez minutos² (1998, 11).

V úvode knihy približuje (podobne ako A. Keníž a I. Čenková), pohľad na tlmočenie z historického aspektu, ako hispanistka spomína *Malinche*, spoločníčku Hernána Cortésa považovanú nielen za prvú tlmočičku „nového kontinentu“, ale aj za zradkyňu vlastného ľudu (1998, 9). Rovnako približuje čitateľom článku I. Kurzovej, ktorá apelujú na historický aspekt hispánskeho prostredia hovorí o osobnostiach ako: tlmočník Felipillo, ktorý bol nápomocný pri procese s Atahualpom či Luis de Torres, jazykový mediátor Kristofa Kolumba počas jeho výprav (I. Kurzová In: Torres Díazová, 10). Hoci prvé tlmočičke školy začali vznikať hlavne po druhej svetovej vojne, autorka spomínanej publikácie hovorí o škole v Marseille existujúcej už pred Francúzskou revolúciou, počas 18. storočia, kedy Ministerstvo lodnej dopravy učilo 8 – 9 ročných chlapcov profesii tlmočníka, hlavne kvôli obchodovaniu s prístavmi v Stredozemnom mori (1998, 11).

Tlmočička notácia

Ako sme spomenuli, KT v porovnaní so ST je venovaná menšia pozornosť, preto aj teória o tlmočičkej notácii (TN) je v metodologických príručkách zastúpená len v obmedzenej miere. Na jednom póle odborného spektra ponúkajú autori individuálne rady o tvorení TN (J. F. Rozan, J. Herbert, H. Matyssek, A. Keníž), zatiaľ čo podľa iných sú tlmočičke poznámky individuálnou záležitosťou a nemožno hovoriť o žiadnej spoločne aplikovateľnej metóde zápisu (D. Seleskovitchová, M. Ledererová, C. Thiéry: In. Palazzi³, W. Weber, B. Padilla Benítezová, M.G. Torres Díazová). Zhodujú sa však v tom, že TN je nepostrádateľnou pomôckou pre úspešný tlmočičský proces. Podľa M. Fedorka: „So základnými pravidlami notácie by sa študenti mali oboznámiť už počas bakalárskeho štúdia a najlepšie v rámci všeobecného základu pre všetky jazyky.“ (M. Fedorko, 2012, 4).

Ak prijmeme hypotézu, že bez TN by tlmočník k vypočutému prejavu pristupoval podobne ako bežný poslucháč, t. j. selektívnym spôsobom výberu informácie a nerobil by si TN, jeho reprodukcia vypočutého textu by bola porovnateľná s reprodukciou ktoréhokoľvek iného prítomného. Zápis preto môžeme považovať za nenahraditeľnú pracovnú pomôcku tlmočníka hlavne kvôli tomu, že je jeho povinnosťou previesť znenie vypočutého čo možno najvernejšie a najdetailnejšie. TN je produktom tlmočičkovej analýzy vypočutej výpovede, ktorý na rozdiel od výsledného produktu v podobe pretlmočenej reči, je možné analyzovať len obtiažne.

Modely TN podľa ženevskej a parížskej školy

Teoretické prístupy ku TN sa zvyknú (hlavne kvôli jasnosti a stručnosti) deliť podľa miesta pôsobenia ich protagonistov na niekoľko základných škôl. Takto vznikli názvy škôl a koncepcii, ktorým sa budeme venovať v nasledujúcich riadkoch na ozrejenie teoretickej bázy problematiky. V tejto prvej časti štúdie predstavíme v krátkosti ženevský a parížsky model.

Ženevská škola

Jean Herbert (1952), priekopník teórie tlmočenia zosumarizoval ako prvý poznatky o KT a TN. Pretože práve na názoroch Herberta stojí väčšina neskôr publikovaných štúdií, ktoré do väčšej či menšej miery jeho teóriu amplifikujú, budeme ho vo svojej práci neskromne považovať za „otca teórií o notácii“. Tento predstaviteľ ženevskej školy považuje TN za súhrn znakov, symbolov a skratiek, ktorým musí predchádzať logická analýza vypočutého a jej následné zhmotnenie v podobe písania si do poznámkového bloku, pričom je potrebné dodržiavať pravidlá ako napr.: ucelená myšlienka nesmie prechádzať z jednej strany bloku na druhú, písmo musí byť čitateľné, celý poznámkový aparát nesmie byť rozsiahly atď. Prioritne zaťažená je pritom podľa neho pamäť. „Generally speaking, the object of the notes is to supplement memory efficiently“ (J. Herbert 1952, 32). Známe tri základné pravidlá notácie pritom sú: používanie čo najjasnejších symbolov, ktoré tlmočník bude schopný po sebe rýchlo a adekvátne dešifrovať, dodržiavanie logickej analýzy textu a na ňu nadväzujúce zaznamenanie si obsahu povedaného (nie slov) a nemenšiu dôležitosť má podľa neho realizovanie TN v CJ, nie vo VJ, rovnako ako aj používanie malého počtu skratiek a symbolov s maximálnym využitím pamäte (ibid, 1952).

Ďalším autorom venujúcim sa TN je už spomínaný Jean-Francois Rozan (*La prise de notes en interprétation consécutive*, 1956). Túto príručku sme mali k dispozícii v jej španielskom preklade s názvom *La toma de notas en la interpretación consecutiva*. Rozan v nej v mnohom nadväzuje na J. Herberta, v troch základných častiach však rozširuje jeho koncepciu a predstavuje nielen „sedem princípov tlmočnickej notácie“, ale aj jeho „20 základných symbolov“ spolu s praktickými cvičeniami. J. F. Rozan pristupoval k TN z pohľadu dôkladnej lingvistickej, kognitívnej a sémantickej analýzy originálu, na základe ktorej je nevyhnutné efektívne reformulovať pôvodný komunikát. Aj na Rozanovom odporúčaní písať si poznámky v CJ sa reflektuje didaktické zameranie jeho práce. Sedem pravidiel notácie podľa Rozana: zapisovať myšlienku, nie slová, používanie skratiek, zachytiť prvky kohézie, vyjadrenie záporu a zdôraznenia, pravidlo vertikalizmu, diagonálne členenie strany (1956).

Rozanovu koncepciu o TN neskôr rozpracoval jeho žiak Gérard Ilg, ktorý v rôznych článkoch (1959, 1980, 1982, 1988) navrhol najvýraznejšie princípy KT a vypracoval systém písania TN, pričom G. Ilg odporúča za jazyk TN zvoliť ten, ktorý práve ponúka kratšie a výstižnejšie riešenie v podobe skratky, symbolu a pod. Pre Ilga (podobne ako pre väčšinu odborníkov) je pri tlmočnickom zápise dôležité zapisovať si hlavne to, čo nie je možné udržať v pamäti (mená, názvy, čísla, vymenúvania, citácie, náväznosti atď). Do rovnakej miery je dôležité na základe dôslednej analýzy prejavu dodržať hierarchiu vypočutého v pretlmočenom (1959).

Rozanov systém ďalej rozpracoval aj belgický teoretik Henri Van Hoof, ktorý vo svojej príručke z roku 1962 konštatuje, že KT je vlastne: „jistý druh simultánního tlmočení ve dvou etapách...“ (H. Van Hoof 1962, In I. Čenková 2001, 17).

D. Gile odporúča naučiť sa väčšie množstvo skratiek a symbolov a pousilovať sa, aby ich používanie bolo do veľkej miery rutinné. D. Gile hovorí, že ak bude mať tlmočník problémy s analýzou, resp. s porozumením východiskového textu, jeho poznámky budú viac

vo forme slov, než v podobe skratiek a symbolov. Pretože, ak ide o text, ktorému dobre nerozumie, resp. text, ku ktorému je takmer nemožné vytvoriť „notačný aparát“, vtedy (ako dokazuje prax) tlmočník siaha po zapisovaní slov, ktorým dobre rozumie, resp. slov, ktoré počuje (1995). Gilov model úsilia bol prvotne vytvorený pre ST, avšak neskôr bol prispôsobený aj teórii a praxi KT.

Na záver možno konštatovať, že parciálne časti procesu KT sú mentálnymi – kognitívnymi operáciami, avšak je potrebné podotknúť, že do realizácie tlmočnickeho zápisu je včlenená aj tlmočnickova ruka, ktorá súbežne s počúvaním východiskového textu robí individuálny grafický obraz vypočutého. Moment notácie je práve tou chvíľou, kedy sa aktivuje analýza výpovede, aby v momente dešifrovania TN mohla prebehnúť kvalitná reprodukcia textu. Tlmočník pritom zapisuje hlavne pre neho ťažko zapamätateľné informácie (mená, názvy, čísla a pod.), aby tým odbremenil úsilie zapamätávania v krátkodobej pamäti a mohol sa viac sústrediť na reformuláciu vypočutého. Rozhodnutia typu: akým jazykom TN tlmočník prevedie, čo zapíše, čo si zapamätá, či použije skratku, symbol, slovo a pod., prichádzajú spontánne a do istej miery mechanicky.

Parížska škola

Tiež názory významnej teoretičky a predstaviteľky parížskej tlmočnickej školy ESIT Danice Seleskovitchovej vychádzajú z postulátov J. Herberta (1952) a J. F. Rozana (1956). Seleskovitchovej najväčším prínosom pre teóriu a prax tlmočenia bolo nepochybne vytvorenie známej „teórie zmyslu“, ktorá by podľa jej názoru mala byť využívaná tak pri KT ako aj pri ST. Autorka na prelome 60 a 70 rokov dôsledne analyzuje proces a produkt KT a dospieva k názoru, že tlmočník pracuje s jazykového zmyslu zbaveným, teda deverbilizovaným zmyslom prejavu. Seleskovitchová pritom kategoricky odporúča používať pri TN cieľový jazyk a ďalej na margo TN konštatuje:

„Les notes ont donc une double utilité: elles facilitent la concentration sur tous les détails du discours au moment de l'analyse et elles réactivent le souvenir au moment de l'expression“.
(D. Seleskovitchová, 1975, 87).

D. Seleskovitchová spolu so svojou kolegyňou M. Ledererovou v publikácii *Pédagogie raisonnée de l'interprétation* varujú pred memorovaním a mechanickým používaním značiek a odporúčajú zmechanizovať si a pri notácii aplikovať len malé množstvo naučených a zautomatizovaných symbolov, ktoré majú byť koncízne a ľahko čitateľné. Poznámky sú teda podľa nich: „des aide-mémoires individuels“ a mechanické zaznamenávanie si počutého bez pochopenia zmyslu by neprinieslo žiadany efekt: „car toute application machinale de correspondances conduirait à une catastrophe“ (D. Seleskovitchová, 1975; D. Seleskovitchová, M. Ledererová, 2002, 49 – 51).

Autorky prirovnávajú tlmočnický zápis k „uzlom na vreckovke“, ktoré majú tvoriť isté záchytné body, o ktoré sa tlmočník opiera v momente reprodukcie vypočutého v CJ.

„Les notes de consécutive sont le support de souvenirs. Leur fonction est d'aider l'interprète à se concentrer sur ce qu'il entend et de lui servir de rappel au moment de sa restitution. Elles sont, at-on dit souvent, des aide-mémoires individuels, des noeuds dans le mouchoir servant à ne pas oublier ce que l'on sait. [...] C'est dire qu'elles sont par nature personnelles et fugaces.“ (2002, 50).

Obe autorky však tvrdia, že ani dobrý notačný zápis nie je zárukou kvalitného prevodu, lebo najdôležitejšou je vždy oblasť analýzy a správne porozumenie textu a hlavne pamäť (ibid,

64).

Seleskovitchová v článku Opdenhoffa hovorí o pozorovaní, ktorého závery dokazujú, že výsledný produkt tlmočenia je horší v tých prípadoch, kedy je v TN zaznamenané viac, než by bolo vhodné. Kvalita KT sa neskrýva v zvládnutí techník zápisu, ale v dokonalom porozumení textu, čo sa odráža aj didaktickej praxi ESITu.

Záver

Tlmočenie je komunikačná aktivita v rámci jednej jazykovej kombinácie. Táto komunikácia neprebieha medzi expedientmi priamo, ale vstupuje do nej mediátor, tlmočník, vďaka ktorému dochádza k porozumeniu. Do procesu tlmočenia vstupuje mnoho premenných ako napr. osobnosť rečníka, cieľový poslucháč, obsah komunikátu, situačný kontext a pod. Pre prácu konzekutívneho tlmočníka je pritom nevyhnutnou (a takmer vždy použitou) pomôckou jeho notačný zápis. Problematike tlmočnických notácií sa teoreticky venovali mnohí autori (J. F. Rozan, J. Herbert, H. Matyssek, D. Seleskovitchová, A. Keníž a i.). V našej štúdii sme sa pokúsili urobiť stručný sumár už existujúcich teórií o konzekutívnom tlmočení a tlmočnickej notácii. Štúdia tvorí len malú reprezentatívnu vzorku, pričom si uvedomujeme, že zostáva mnoho výrazných osobností, ktoré sme v nej nespomenuli. Stalo sa tak nie preto, že by ich prínos do disciplíny bol menej hodnotný, ale z čisto pragmatických dôvodov. Ako sme spomenuli vyššie, štúdia by mala pokračovať do svojej druhej časti, v ktorej chceme spomenúť teórie anglicky, nemecky či španielsky píšucich odborníkov z danej problematiky.

Poznámky:

(1) Tento spôsob tlmočenia sa dnes používa na stretnutiach, kde je veľmi dôležité zachytiť každý detail vyslovený rečníkom, napríklad na komitétach, kde sú technicizmy mimoriadne dôležité. (Preklad náš).

(2) Konzekutívne tlmočenie, hoci sa zdá na prvý pohľad jednoduchým, je pre tlmočníka najobávanejším spôsobom konferenčného tlmočenia, pretože nemožno predvídať, či sa rečník zastaví po vyslovení jednej vety alebo, alebo bude rozprávať počas desiatich minút. (Preklad náš).

(3) Palazzi, M. C.: *L'enseignement de l'I.C. Aux étudiants non-voyants*. Dostupné z: <http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/2484/1/09.pdf> [online: 3. 3. 2012]

Bibliografia:

- ČEŇKOVÁ, I.: *Shody a rozdíly mezi překladatelským a tlumočnickým procesem /studie na základě ruského a francouzského materiálu/*. Rigorozní práce. Praha 1980.
- ČEŇKOVÁ, I.: *Teorie a didaktika tlumočení I*. UTRL, FF UK. Praha 2001.
- GILE D.: *Basic concepts and models for interpreter and translator training*. John Benjamins publishing company. Amsterdam/Philadelphia. Volumen 8. 1995.
- ČERNOV, J. A.: *Osnovy sinchronogo perevoda*. Moskva. 1987
- HERBERT, J.: *Manuel de l'Interprète*. Genève. 1952.
- HURTADO ALBIR, A.: *Traducción y traductología*. Cátedra, Madrid, 2001.
- ILG, G.: *L'enseignement de l'interpretation a l'ecole d'interpretes de Geneve*, Geneve: Ecole d'interpretes. 1959.
- ILG, G., LAMBERT, S.: *Teaching consecutive interpreting, Interpreting-International journal of research and practise in interpreting*. Amsterdam, Benjamins. Volume 1, Issue 1, 1996, 69–99.
- ILG, G.: *L'interprétation consécutive: les fondements*. Parallèles, 1980, no. 3, p. 109 – 132.
- ILG, G.: *L'interprétation consécutive: la pratique*. Parallèles, 1982, no 5, p. 91 – 107
- ILG, G.: *La prise de notes en interprétation consécutive: une orientation générale*. Parallèles,

1988. p. 9 – 13.

KADE, O.: *Zufall und Gesetzmässigkeit in der Übersetzung*. Leipzig. 1968.

KENÍŽ, A.: *Úvod do komunikačnej teórie tlmočenia*. Polygrafické stredisko UK v Bratislave. 1986.

KOŽELOVÁ, A.: *Kultúrna antropológia a preklad*. In: *Cudzie jazyky a medzikultúrna komunikácia – 1: Vzťahy, súvislosti a perspektívy*. Bratislava. ZF Lingua. 2011. ISBN: 978-80-89328-67-3.

LOPEZ MORENO, M. del P.: *Introducción a la interpretación. Interpretación de conferencias*. Universidad de Granada. Granada 1985.

MATYSSEK, H.: *Handbuch der Notizentechnik für Dolmetscher*. Heidelberg. Julius Groos. 1989.

OPALKOVÁ, J.: *Tlmočenie v rámci profesionálnej prípravy*. IN: *Preklad a tlmočenie*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie v dňoch 5. a 6. júna 2002 v Banskej Bystrici. Banská Bystrica. 2002.

PADILLA BENÍTEZ, P.: *Proceso de memoria y atención en la interpretación de lenguas*. Dizertačná práca. Universidad de Granada. Granada. 1995.

ROZAN, J. F.: *La toma de notas en la interpretación consecutiva*. Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco Euskal Herriko Unibertsitateko Argitalpen Zerbitzua. Bilbao. 2007.

SELESKOVITCH, D.: *L'interprétation de conférence*. Babel, 8-1, p. 13-18. 1962

SELESKOVITCH, D.: *Langage, Langues et mémoire*, Paris 1975.

SELESKOVITCH, D; LEDERER, M.: *Pédagogie raisonnée de l'interprétation*. 2éme édition.

SOLER CAAMAÑO, E.: *La calidad en formación especializada en interpretación: Análisis de los criterios de evaluación de un jurado en un posgrado de interpretación de conferencia médica*. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona. 2006

TORRES DÍAZ, M. G.: *Why Consecutive Note-Taking is Not Tantamount to Shorthand Writing*. In Klaudy, K y János, K (eds.) *Transfere necesse est. Proceedings of the 2nd International Conference on Current Trends in Studies of Translation and Interpreting*. Budapest, Hungary. Budapest: scholastica, 1997, 213 – 216.

TORRES DÍAZ, M. G.: *Manual de interpretación consecutiva y simultánea*. Servicios de publicaciones. Universidad de Málaga. 1998.

Internetové zdroje:

FEDORKO, M.: *Poznámky k výučbe tlmočenia v akademickom prostredí*, Internetový časopis Lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra excelentnosti pri Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. č. 9/ 2012. [online: 27.05. 2012]
Dostupné z: http://www.ff.unipo.sk/jak/9_2012/fedorko.pdf

OPDENHOFF, J-H.: *Alfa, epsilon, pi – Algunas reflexiones sobre la toma de notas en la enseñanza de la interpretación consecutiva*. [online: 11. 3. 2012]
http://www.trans.uma.es/Trans_8/t8_161-168_JHOpdenhof.pdf

PALAZZI, M.C.: *L'enseignement de l'I.C. Aux étudiants non-voyants*. Dostupné z: <http://www.openstarts.units.it/dspace/bitstream/10077/2484/1/09.pdf>
SSLMIT, Université de Trieste. [online: 3. 3. 2012]

SMETANOVÁ, M, KRUTSKÁ, L.: *Pilotná simulácia tlmočenej videokonferencie v audiovizuálnom štúdiu. „Tlmočnická videoconference story“*. Internetový časopis Lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra excelentnosti pri Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. č. 7/ 2011. Dostupné z: http://www.ff.unipo.sk/jak/7_2011/smetanova_krutska.pdf [online: 16.05.2012]

Abstract:

En este artículo hemos intentado hacer un breve resumen de las teorías existentes a cerca de la interpretación consecutiva, centrándonos en una de sus principales características que es la toma de notas. La toma de notas representa no solo un gran apoyo a la hora de reexpresar lo pronunciado por el intérprete, sino también un punto problemático para los alumnos de interpretación a la hora de aprender a interpretar. Debido a la extensión que tiene el tema, hemos optado por dividir el artículo en dos partes. Mientras que en esta parte hemos presentado la interpretación consecutiva en general, la toma de notas y las teorías y modelos de la escuela de París y de Ginebra, en la siguiente parte vamos a continuar con la presentación de las opiniones de los investigadores de la escuela alemana, inglesa, rusa y española; sin olvidar las de los teóricos checos y eslovacos.